

et mediocrem diligentiam adhibeat, secure potest suffragium suum concedere vel negare.

CAPUT XI.

QUOS EFFECTUS HABEAT RELIGIOSUS INGRESSUS.

1. *Primus effectus.* — Expedivimus omnia, quæ de substantia et causis hujus ingressus nobis occurrerunt, superest nunc videamus an hic ingressus aliquos habeat morales effectus. Et primo quidem ac præcipue inter hos effectus constitui potest, quod ab hoc ingressu computandum est tempus probationis novitii ad professionem requisitum, et consequenter quod in tali ingressu legitime facto fundanda est valida professio. Hæc insinuata sunt in omnibus, quæ hactenus diximus, magisque constabunt ex his quæ sequentibus capitibus dicemus; et ideo de hoc effectu plura hic dicere non est necesse, magis enim pertinet ad effectum formalem ejusdem ingressus explicatum per respectum ad novitium et professionem, quam ut aliquod novum ultra illum addat.

2. *Secundus effectus.* — *Assertio: ingressus religionis non obligat ad perseverandum et profitendum.* — Secundo, numerari vel potius dubitari potest, an hic ingressus habeat effectum alicujus obligationis moralis. Ad quod breviter respondeo, duplicem posse hic excogitari obligationem, unam absolutam, ad perseverandum in statu inchoato, et profitendo in illo; aliam ex suppositione, scilicet, quamdiu in novitiatu vult perseverare novitius. De hac posteriori dicam inferius; de priori autem certum est non inducere talem obligationem, ex c. *Statuimus*, de Regular. ibi, *ad pristinum statum redire posse libere infra annum*. Nam si libere redire potest, ergo nulla obligatio permanendi ex vi ingressus inducta est. Atque ita notant ibi Innocent., Panormit. et alii; Angel., verb. *Novitius*, n. 9; Sylvest., verbo *Religio*, §, q. 8, qui etiam advertunt posse exire sine licentia, nec propterea incurere aliquam inhabilitatem vel incapacitatem ad ecclesiastica beneficia, juxta c. *Postulasti*, de Regular. Ratio vero est, quia nulla est lex quæ talem obligationem inducat, neque etiam ibi intercedit aliquod votum vel promissio, ut supponimus, quia hoc per se non spectat ad talem ingressum.

3. *Argumenta pro parte contraria, saltem quando non datur justa causa.* — Dices, esto non oriatur absoluta obligatio, oriri saltem

obligationem non relinquendi religionem, nisi ex justa causa. Primo quidem respectu Dei, quia oppositum esset resistere inspirationi ejus, et magnam ingratitude committere. Secundo, respectu religionis, tum quia ab illa non potest dimitti, nisi ex justa causa; ergo, ut sit utrinque æqualitas, neque ipse potest illam dimittere sine rationabili causa. Eo vel maxime quod eo tempore, ejus expensis nutritus est; ergo debet illi satisfacere permanendo, si nullam justam causam abeundi habeat. Tertio etiam respectu Ecclesiæ videntur multa jura hanc obligationem exigere non redeundi ad sæculum, sed permanendi vel in illa, vel saltem in alia religione, c. *Super eo*, de Regular., quod expresse loquitur de suscipiente habitum religionis, et ante professionem volente eum dimittere.

4. *Opinio Sylvestri favens impugnatur.* — *Ad primum argumentum.* — Propter primam rationem Sylvester, dicta q. 8, in fine, concedit in eo casu esse peccatum ingratitude, si quis sine justa causa, *ex solo tædio sanctæ vitæ, vel hujusmodi*, egrediatur. Non explicat autem an sit peccatum mortale vel veniale, neque an sit formalis ingratitude vel materialis; nam formalis profecto non est per se loquendo, quia, licet vocatio ad religionem fuerit beneficium divinum, non tamen propterea obligat ad hunc modum gratitudinis, perseverantiam in illa; quo enim jure vel ratione probari potest hæc obligatio? Poterit enim quis se ostendere gratum, proponendo vel servire Deo in sæculo, vel imitari religiosorum mores, seu aliquem spiritualem fructum capere ex illo ingressu, quamvis propter animi infirmitatem nolit in eo perseverare. Si autem illa non est formalis ingratitude, nec materialis esse potest, quia hæc non est respectu Dei, nisi adjuncta alicui culpæ, quæ supponatur; hic autem nulla supponitur, sed hæc dicitur esse prima. Adde eodem modo posse dici ingratum, si vocatus a Deo ad religionem nolit ingredi, sine alia causa rationabili, sed solum ex animi infirmitate. Unde, licet admitteremus hunc modum culpæ, non esset proprie ex speciali obligatione orta ex ingressu, sed ex generali ratione beneficii divini, et debito quod ex illo nascitur. Ego vero existimo in hujusmodi rebus intervenire ingratitude Dei negativam, potius quam privativam, per se loquendo; negativam vero, quia homo non correspondet beneficio divino quantum posset et deberet, ut meliori modo se gereret. Dico autem non esse privativam,

quia in rigore non privat honestate, neque est culpa, per se loquendo. Neque etiam aliud genus culpæ hic necessario interveniat, dummodo servetur generalis ratio operandi propter honestum finem, ut supra notavimus; illa autem servari potest, etiamsi non sufficiat ad justam causam dimittendi religiosum statum.

5. *Ad secundum.* — *Resolutio dubii.* — *Secundum dubium.* — *Resolvitur.* — Ad secundum, jam supra dictum est nullum pactum de perseverando intervenire inter religiosum et religionem, ex vi solius primi ingressus, et ideo ex ratione justitiæ nec ingredientem obligari ad permanendum, nec religionem ad illum retinendum. Ex alio vero capite oriri, ut non possit religio licite illum dimittere sine justa causa, scilicet, quia in hoc casu non se gerit ut domina, sed ut dispensatrix; ipsa vero particularis persona, quia est sui domina, potest libere de se disponere; sicut paulo antea dicebamus teneri prælatum religionis ad recipiendum eum, qui ingredi desiderat, quando est dignus, et nulla occurrit justa ratio non admittendi illum, quamvis ipse ingredi non teneatur. In his enim obligationibus, quæ non sunt justitiæ commutativæ, sed distributivæ, vel charitatis, non oportet obligationem esse mutuum. Addit præterea Sylvester supra, etiam ratione expensarum non teneri aliquem non solum ad permanendum, verum etiam nec ad aliquam satisfactionem faciendam, quod probat ex c. *Non solum*, de Regular., in 6, quatenus ibi dicitur: *Nec infra annum aliquatenus impediri*, etc. Nam si monasterium possit recuperare expensas a novitio, multum posset ejus ingressum impedire, quæ probatio satis remota est. Nam si expensæ illæ essent ex justitia debitæ, illas postulare non esset morale impedimentum. Vera ergo ratio est, quia nulla est talis obligatio justitiæ, vel quia reditus aut eleemosynæ monasterii non tantum sunt ad alendum professos, sed etiam novitios; vel quia is, qui ingreditur, statim se offert servitio et utilitati religionis, et ideo debitum est ut ejus bonis alatur. Et utrumque satis confirmat usus et omnium religionum institutio, quæ optima fuit, ut probatio novitii liberior esset. Addo nihilominus, si is, qui ingreditur religionem, in sustentationem suam pro tempore novitiatu aliquid religioni donet, non teneri postea religionem illi egredienti restituere, nisi eam partem quam non consumpsit pro rata temporis. Nam quod hoc recipere religioni liceat,

constat ex Trident., sess. 25, c. 16, de Regular., ibi: *Excepto victu et vestitu novitii, vel novitiæ, illius temporis, quo in probatione est*. Ergo non tenetur religio reddere quod eo tempore consumptum est. Sed quid si a principio nihil donavit ingrediens, obligavit autem se ad solvendam certam summam pro sumptibus novitiatu? Respondeo obligationem, per se loquendo, esse justam et validam; nam si donatio est justa, cur non obligatio? Poterit ergo tunc religio exigere obligationis implementum, non tamen poterit eo titulo impedire liberum novitii egressum, sed illo sine impedimento concesso, juxta dictum c. *Non solum*, postea poterit suum debitum postulare; quod si forte timeat impotentiam vel difficultatem recuperandi, sibi imputet quod vel a principio non postulavit, vel quod non majorem cautionem adhibuit; neque enim propterea potest in religione, tanquam carcere, vel morali coactione, ad debitum recuperandum detineri.

6. *Ad tertium argumentum.* — In tertia ratione petitur, quid intelligant jura per propositum mutandi vitam, quando dicunt eum, qui cum tali proposito habitum religionis suscipit, non posse postea licite illum dimittere, quia certum est jura non intelligere professionem tacitam vel expressam; nam expresse distinguunt jura illud propositum ab utraque professione, ut patet ex c. *Consulti*, et ex c. *Statuimus*, de Regular., et c. *Non solum*, eodem tit., in 6. Certum autem est solum propositum non inducere obligationem, etiamsi multi canonistæ oppositum ex illis textibus collegerint; contra quos disputavimus supra, lib. 1 de Voto in communi, c. 3, ubi tandem conclusimus, necessarium esse ut votum simplex intercedat, votum, inquam, non solum ingrediendi, sed simpliciter permanendi in religione, omnino cedendo juri suo quoad tempus probationis. De quo voto, quantum et quo modo obligaret tunc, vel obligare nunc possit, satis in superioribus dictum est. Diximus de priori obligatione.

7. *Dubitatio: an ingressus et habitus religionis impediunt matrimonium.* — Dicendum superest de posteriori, de qua hoc loco solum occurrit inquirendum, utrum ex suppositione, quod quis religionem ingressus illius habitum assumit, et in novitiatu se exercet, aliqua morali obligatione teneatur, quamdiu ibi perseveret. Hæc tamen quæstio quatenus ex parte coincidit cum illa, an ad observantiam regularem teneatur novitius, inferius est late dis-

cutienda; solum ergo hic breviter est inquirendum, an ingressus religionis, et habitus illius susceptio ante professionem impediat matrimonium, licet non dirimat. Et ratio pro negativa parte esse potest, quia talis habitus et ingressus ex eo impediret matrimonium, quia pro tunc illud redderet illicitum et peccaminosum; sed non apparet, unde reddatur illicitum; ergo. Minor, in qua est difficultas, probatur, quia novitius contrahendo non agit contra votum, neque contra aliquod præceptum; alioquin vero ille potest libere religionem dimittere, juxta c. *Statuimus*, de Regularibus; sed matrimonium contrahere in hoc casu est in actu exercito religionem dimittere; ergo. Præterea Doctores in materia de matrimonio non numerant habitus susceptionem inter impedimenta; ergo.

8. *Resolutio vera est pro parte affirmativa.* — Nihilominus dicendum est, novitium, quamdiu religionis habitum retinet, non posse licite contrahere, quamvis si de facto contrahat, valide contrahat. Ita tenet glossa, in c. *Beneficium*, verbo *Conferendum*, de Regularibus, in 6. Et est textus expressus in c. *Consultuit*, de Regular. Ex quo intelligi potest, quamvis hoc impedimentum expresse non numeretur, ad votum simplex castitatis reduci; sic enim ait Pontifex: *Sicut votum simplex matrimonium impedit contrahendum, et non dirimit jam contractum, ita habitus sine professione susceptus, ne contrahatur impedit, sed contractum nequaquam dissolvit*; meritoque hoc præcepit Ecclesia in reverentiam habitus religiosi, et ad vitandas fraudes et scandala. Quia vero tale matrimonium validum est, si quis illud contrahat, tenebitur ad dimittendam statim religionem, cum primum commode possit, quia jam faceret illi injuriam fide in ea manendo, cum sit jam matrimonio ligatus, et non possit in ea profiteri, ac proinde tenetur restituere quidquid postea consumeret; quod maxime procedit, si matrimonium consummatum fuit, quia tunc persona est omnino inhabilis ad professionem. At vero si matrimonium tantum esset ratum, et nihilominus novitius vellet perseverare cum animo profitendi, vel saltem expectandum, si forte a Deo moveatur, ut tandem professionem faciat, non peccabit perseverando, sed potius recte faciet; nam utitur novitiatu ad aliquem finem, propter quem institutum est.

9. *Tertius effectus.* — Tertius effectus ingressus in religionem esse potest, liberatio ab omni priori voto, vel promissione. De quo

effectu agentes de professionis effectibus inferius dicemus. Solum nunc asserimus talia vota non proprie auferri, sed suspendi, quando ex se diuturniora sunt. Unde post tempus illud obligare possunt, si religionis habitus dimittatur. Asserimus item etiam hanc suspensionem non fieri ipso facto, sed per modum commutationis, vel a prælato, aut confessore factæ, vel etiam propria voluntate, quia est commutatio in bonum evidenter melius. Quoad alias vero promissiones humanas, si impleri possunt commode, vel ante, vel post ingressum religionis, certum est non auferri, sed esse implendas; quia divinus cultus non tollit, quin justitia et fidelitas ad homines servanda sit. Si vero non possit impleri promissio, servanda est doctrina supra tradita, de eo qui habet debita, ubi obiter exposuimus.

10. *Quartus effectus: an dissolvat sponsalia.* — *Assertio prima quoad manentem in seculo.* — *Assertio secunda quoad ingredientem.* — Specialiter tandem dubitari solet, an hic ingressus dissolvat sponsalia, ita ut hic sit veluti quartus effectus ejus. Quidam doctores negant; Durand., in 4, dist. 27, q. 3, art. 3; Palud., in 4, dist. 27, q. 1, art. 3, concl. 5; Covar., 1, p. 4, c. 1, n. 11; Veracruz, in Speculo, 1 p., art. 21; Armil., verbo *Sponsalia*, n. 12; Turrecrem., c. *Ubi non est*, 30, q. 2, art. 4, n. 5; et Petrus Ledesma, de Matrim., q. 43, idem probabile censet. At contrarium tenet Sylvest., verbo *Sponsalia*, q. 10; Sot., in 4, dist. 27, q. 1, art. 5; Navarr., c. 22, n. 26; indicat supplem. Gabr., in 4, dist. 27, q. 2, art. 1; Henriquez, lib. 11, de Matrim., c. 14, n. 3; et Sanch., plures allegans, lib. 1 de Matrim., disp. 42, n. 2. Sed in sponsalibus distinguenda est duplex obligatio: altera, illius qui manet in seculo; altera, illius qui religionem ingreditur. Prior videtur ipso jure auferri per alterius ingressum, saltem quoad hoc ut non teneatur expectare, sed possit statim cum altero contrahere, si velit. Ratio est, quia ipsa non se obligavit cum tanto onere, sufficitque illa mutatio rerum, ut obligatio cesset. Item quia is, qui ingreditur, eo ipso satis significat se mutare voluntatem, et remittere alteri obligationem. An vero in aliquo casu talis persona adhuc teneatur, statim dicam. In altero vero, qui ingreditur, non cessat ipso jure hæc obligatio, donec profiteatur, nam si postea non perseveret in religione, et altera pars expectet, et velit in eo casu sponsalia impleri, altera etiam tene-

bitur. Ratio est, quia altera pars nunquam cessit juri suo. Dices: eo ipso quod ex una parte cessat obligatio, cessat ex alia, quia est mutua et reciproca. Respondeo falsum esse assumptum, quia una obligatio non pendet ab alia, neque est necessario conjuncta cum alia; quia ergo obligatio promissionis tollitur per remissionem alterius partis, et fieri potest ut ab uno remittatur, et non ab alio, ideo potest etiam obligatio in uno cessare, et non cessare in alio, et ita contingit in præsentia. Urgebis: per professionem, simpliciter et omnino solvitur matrimonium ratum; ergo per ingressum religionis, qui est via ad professionem, solventur sponsalia de futuro. Respondetur negando consequentiam, nam est multiplex differentia. Primo, quoad jus ecclesiasticum, quod in professione illud statuit, de ingressu autem nihil. Secundo etiam quoad fundamentum juris naturæ, tum quia matrimonium ratum non est solubile ex una parte, et non ex alia; sponsalia autem de futuro possunt dissolvi ex una parte tantum, sicut a principio potuissent esse simplex promissio tantum ex una parte. Item etiam quia professio statim inducit firmam et irremutabilem obligationem repugnantem matrimonio; ingressus autem religionis nullam inducit, sed pendet semper ex futuro eventu professionis, vel egressus.

11. *Dubium in hac materia.* — *Resolutio vera est, absolute dissolvi sponsalia ex parte manentis in seculo.* — Circa hoc tamen quæri potest, an si, eo tempore quo deserit habitum religionis, qui illum assumpsit, alterum adhuc solutum inveniat, et aptum ad matrimonium secum contrahendum, redeant sponsalia ad pristinum statum, ita ut utrinque sit obligatio. Videtur enim id consequi; nam, licet alter per ingressum videatur remisisse debitum, alter tamen non acceptavit, cum illa remissione usus non fuerit; ergo quando alius egrediendo revocat priorem remissionem, manet in alio integra obligatio, sicut a principio erat, quia jam tunc par videtur utriusque conditio, cum uterque sit aptus ad matrimonium sine illa mora, et prior promissio utrinque rata permaneat, cum remissio, quæ ab altero videbatur facta, effectum non habuerit. Respondeo satis probabile hoc esse, maxime si is, qui in sæculo mansit, etiam animo et proposito nunquam remissionem acceptavit, sed expectavit successum alterius, ut de se disponat. Verum, fieri potest ut, quamvis talis persona matrimonium cum alia statim non

contrahat (quia non semper occurrit commoditas, ut brevi tempore hoc fiat), nihilominus statim se agnoscat liberam obligatione sponsalium, et proponat non amplius cum illo, sed cum alio contrahere; et tunc existimo revera manere liberam in conscientia, etiam si alius postea egrediatur, quia id potuit in conscientia facere, acceptando remissionem ab alio tacite factam, quæ proinde habuit effectum, ac propterea extincta obligatio non reviviscit. Si autem illa persona nunquam habuit tale propositum, sed potius voluit expectare alium, ut cum eo perficeret sponsalia, si posset, probabile est ita perfici propter rationem factam. Nihilominus non censeo tantam obligationem esse imponendam personæ manenti in seculo, idque propter mutationem ex altera parte factam, quæ sufficit excusare ab obligatione promissionis, etiamsi sine remissione alterius acceptata. Est autem illa magna mutatio, assumpsisse habitum religionis, et retrocessisse; inde enim secundum moralem æstimationem quædam nota et quasi infamia contrahitur, quæ sufficiens esse solet ad avertendam alterius voluntatem, et consequenter ad excusandum a promissione facta. Et quia hæc mutatio facta est in uno extremo, et non in alio, ideo etiam obligatio potest in uno cessare, licet non cesset in alio. Atqui hæc vera sunt in foro conscientiæ; in foro autem Ecclesiæ putant aliqui petendam esse facultatem a pastoribus Ecclesiæ, maxime si sponsalia sint publica, et is, qui in sæculo mansit, velit contrahere, antequam alius profiteatur, vel etiam ipso invito, postquam jam ingressus est. Verumtamen, licet hoc consultius videatur ad tollendam occasionem scandali, vel rixæ, non video tamen cur sit per se necessarium, cum nulla lege cautum sit.

12. *Quintus effectus.* — Quintus effectus hujus ingressus est, gaudere privilegio clericali quantum ad immunitatem, ut in canonem incidere censeatur, qui talem personam percusserit, juxta c. *Religioso*, de Sentent. excommun., in 6, de qua extensione videnda sunt dicta in 5 tomo; specialiter autem advertit Angelus, verbo *Novitius*, n. 21, hunc effectum non solum oriri ex proprio ingressu a quo incipit novitiatus, sed etiam de illo, quo impubes ante legitimam ætatem ad educationem religiosam recipitur sub habitu religioso, eo fine ut debito tempore probetur et profiteatur, quod quidem ipse nec ratione, nec textu probat, neque in d. c. *Religioso*, decla-

ratur. Quia tamen textus ille absolute loquitur de ingredientibus religionem, et materia est favorabilis, ideo ampliatio illa merito admitti potest. Huic autem effectui adjungi præterea potest, quod ex vi hujus ingressus persona etiam gaudet privilegio fori, quia pro tunc persona ecclesiastica reputatur. Et ideo Sixtus V, in prædicta Bulla de Illegitimis, postquam quorundam criminorum receptionem in religione irritam fecit, declarat judices sæculares in eos retinere potestatem, supponens non esse illam habituros, si receptio valida fuisset. Sed de hoc privilegio videri possunt, quæ diximus in Defensione fidei, lib. 4, de Immunitate Eccles., c. 29. Denique inter hos effectus possunt multa alia numerari, quæ ad statum novitiorum pertinent, et melius tractabuntur inferius.

CAPUT XII.

UTRUM ANTE PROFESSIONEM NECESSARIUS SIT INTEGER PROBATIONIS SEU NOVITIATUS ANNUS.

1. Inter primum religionis ingressum (de quo hucusque in hoc libro egimus), et secundum, qui fit per professionem, mediat tempus probationis, de quo proinde consequenter dicendum est, an et quantum necessarium sit, et qualis in eo debeat fieri probatio, ac reliqua quæ ad actiones illius temporis spectant.

2. *Assertio prima: ex jure divino nullum certum et determinatum tempus novitiatu requiritur.*—De religione vero seu statu religioso agere possumus, aut stando in solo divino jure, et sic certum est nullam determinatam probationem necessariam esse ad religiosum statum assumendum, neque duplicem ingressum; sed solum fuisse requisitam eam examinationem divinæ vocationis, et personæ, et aliarum circumstantiarum quæ pro negotii qualitate prudentis viri arbitrio sufficiens videretur. Qua deliberatione facta, posset quis statim admitti ad statum religiosum sine alia dilatione, quia de hac re nullum est divinum jus scriptum aut traditum, neque ex sola ratione posset aliquid certum in hac parte colligi. Unde si consideretur hic status, ut extra congregationem aliquam, et absque determinatione ad certam regulam, olim assumi poterat et solebat, vel in aliquibus virginibus sacris, vel in eremitis, et solitariam vitam agentibus, ad illum nullus novitiatu proprie dictus, nullave certa probatio esse

poterat necessaria; totum enim hoc committendum erat arbitrio Episcopi, vel ejus qui potestatem habebat admittendi oblationem. Proprie ergo videtur requiri hæc probatio per novitiatum in statu religioso cœnobitico, et congregatione religiosa. De qua agens Basilius (qui primus antiquam monachorum vendi rationem ad meliorem formam redegit, magisque religioni congruentem, ut in ejus vita refertur), ille ergo in Regul. fusi. disputat., regul. 10, de hac re disserens, ait eos, qui recipiendi sunt, ad idoneas exercitationes duci debere, et adhibito temporis spatio, gravioribusque impositis laboribus, periculum esse faciendum de illorum natura, constantia, etc. Videtur tamen ibi sentire totam hanc probationem extra religionem fuisse faciendam, nam subdit: *Sin minus, dum adhuc extra sunt, repudiemus, neque ex istiusmodi periclitatione detrimentum ullum in fratres redundet.* Videtur ergo loqui de probatione ad primum ingressum, quanquam in fine subdat, si ex hac probatione constet personam esse dignam, tunc debere adscribi, *ad illorum numerum, qui seipos Domino consecrarunt.* Unde colligi potest, illo tempore non fuisse necessariam probationem intra religionem, et in habitu illius ante professionem. Inferius vero, regula 15, disserit late idem Basilius de pueris educandis in monasterio ante professionem, non tamen declarat in quo habitu essent educandi, nec illam educationem ponit ut necessariam viam ad professionem, sed pro illis tantum pueris, qui ante perfectum rationis usum religioni a parentibus offerebantur. Idem autem Basilius, in Regul. brevior., in 95, novitios in monasterio suo tempore fuisse supponit; et in regul. 97, non solum ait esse admittendos qui volunt religionem experiri, sed etiam eum qui solum vult recipi, ut aliquo tempore proficiat, quod tamen modo in usu non est. Ex his ergo constat etiam in congregatione religiosa nullum certum probationis tempus aut modum esse ex natura rei, aut ex divino jure definitum, quod ex sequentibus juribus constabit amplius.

3. *Assertio prima: ex jure positivo certum probationis tempus postulat.*—*Determinatio ad annum probationis facta est et quomodo.*—Alio ergo modo considerari hoc potest de jure positivo, et sic certum est requiri ante professionem definitum probationis tempus; hoc tamen jus non unum semper fuit, et omisso privato religionis statu, de quo nihil

reperio fuisse unquam determinatum ac definitum, in cæteris religiosis aliqui existimant olim fuisse necessarium triennium, et postea biennium ad probationem, juxta c. *Si quis incognitus*, 17, q. 2, et cap. *Monasterii*, 19, q. 3. Verumtamen in illis juribus neque est universalis sermo de omnibus recipiendis, nec constat an sit sermo de probatione ad professionem, vel ad primam habitus collationem. Prima ergo determinatio hujus temporis fuit ad probationem unius anni, et prius videtur jure proprio et privato religionum hoc fuisse introductum, ut patet ex regula B. Benedicti, c. 58; postea vero jure communi receptum est, unde Alexander II, in c. *Gonsaldus*, 17, q. 2: *Quia et Beati Benedicti regula, et præcipue patris et prædecessoris nostri Sancti Gregorii canonica institutio interdicit monachum ante unius anni probationem effici, judicamus*, etc. Quod jus confirmatum postea est in c. *Ad Apostolicam*, de Regular., et c. *Non solum*, eodem titulo, in 6. Et hoc etiam retinet nunc Ecclesia stando in jure communi, et specialiter renovatum est in Tridentino, sess. 25, c. 19, de Regular., et c. 16, statuit ut probatio ultra annum non differatur, et solum excipit Societatem Jesu, de qua postea dicemus; nunc solum jus commune explicamus, quod constat esse generale.

4. *Quid de necessitate hujus anni dicendum.*—*Assertio prima: tempus unius anni ex jure antiquo non erat simpliciter necessarium.*—Verumtamen in necessitate hujus temporis etiam fuit varietas. Nam Sanctus Benedictus statuit quidem, ut tempus illud juxta regulam esset necessarium, non tamen declaravit quanta esset illa necessitas, nec an professio aliter facta esset invalida. Nec etiam Alexander II aliquid in hoc distincte declaravit. Alexander autem III, in c. *Ad nostram*, de Regular., declarat professionem ante annum probationis factam, esse nullam, nisi is, qui illam emisit, intra triduum pœnitentiæ signa ostenderit, factum retractando; in c. vero *Ad Apostolicam*, eodem titulo, dicitur, si religio et novitius suo juri renuntiet, velintque probationis tempus brevius esse, posse id facere, quia id tempus in favorem utriusque partis concessum est, unusquisque autem potest favori suo renunciare. Unde in eo casu professio antea facta valida judicatur; imo etiam in ipso primo ingressu prædicto modo fiat, quia qua ratione potest pars anni ex consensu mutuo prætermitti, potest etiam totus, et ita habetur in c. *Constitutionem*, de Re-

gular., in 6. Tempus ergo unius anni non erat jure antiquo simpliciter necessarium, sed tantum sub ea conditione, nisi religio et novitius renuntiarent juri suo; sub illa vero erat simpliciter necessarium, adeo ut professio antea facta, esset nulla, ut ex eisdem juribus colligitur. Quapropter si per quamcumque coactionem cogeretur novitius antea profiteri, professio esset nulla, quia qui cogitur, non cedit juri suo; idemque si per ignorantiam facti vel juris probationis integrum tempus omitteretur; in quo erant nonnullæ differentiæ inter professionem expressam vel tacitam, quas sequenti libro melius tractabimus. Duæ vero erant præcipuæ. Una, quod professio expressa obligabat ad hanc religionem in particulari; tacita solum in communi, dict. c. *Constitutionem*. Secunda, quod professio expressa, quocumque tempore fieret, statim obligabat; tacita vero (quæ censetur fieri induendo particularem habitum professorum) non statim, sed post triduum perseverantiæ obligabat, ut dicitur in eodem c. *Constitutionem*, et in hoc sensu declarari videtur c. *Ad nostram*, supra citatum, de cujus sensu magna erat controversia, sed jam non necessaria. Addo vero in hoc puncto ab hac generali regula exceptas fuisse religiones mendicantium, per d. c. *Non solum*, et c. *Constitutionem*, de Regular., in 6, ita ut in eis integer annus probationis fuerit simpliciter necessarius, neque locum haberet renuntiatio proprii juris, seu favoris.

5. *Assertio secunda: annus probationis post Concilium Tridentinum est necessarius pro omnibus religionibus.*—Nunc vero hoc jam est statutum, ut ordinarium jus pro omnibus religionibus sine ulla exceptione, quantum ad hanc partem, per Concilium Tridentinum, sess. 25, c. 15, de Regular., ubi generaliter dicitur: *In quacumque religione, tam virorum quam mulierum, nullus ad professionem admittatur, qui minori tempore quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit.* Et subditur: *Professio autem antea facta sit nulla nullosque habeat effectus*, etc. Nec dubitandum est quin per illud jus revocata sint antiqua, quæ concedebant facultatem renuntiandi huic favori, quamvis hæc revocatio ibi non sit expressa, non enim fuit necessaria, nam in ipsa forma legis satis continebatur, alioqui illud jus nihil novi adduxisset, neque ullius fuisset utilitatis. Et ita explicatum est per congregationem Cardinalium, et usu declaratum ac receptum. Et late id confirmat Na-

varr., consil. 62, de Regular., quod incipit, *An Franciscanus*, ubi ait, licet disputando possit aliud defendi, non tamen consulendo aut iudicando. Sed revera, si probabiliter loquendum est, nec probabiliter potest aliud defendi, quia hoc voluit Concilium addere antiquo juri, et verba ejus sunt satis expressa. Tria vero circa hoc decretum explicanda supersunt. Primum, quando incipiat hic probationis annus. Secundum, quid necessarium sit ut aliquis dicatur esse in probatione. Tertium, an hic annus debeat esse continuus et omnino integer: hæc enim tria a Concilio in prædictis verbis insinuatur.

CAPUT XII

QUANDO NOVITIATUS INCIPIAT, ET AN REGULAREM HABITUM REQUIRAT.

1. *Primum dubium circa verba Concilii Tridentini habens duo puncta.* — Primum eorum, quæ proposita sunt, videtur ab ipso Concilio declaratum in illo verbo, *post susceptum habitum*. In quo duo contineri videntur. Unum est, ante habitum susceptum non inchoari annum probationis, seu novitiatum. Aliud est, ab illo suscepto statim inchoari. Circa utrumque autem difficultates occurrunt. De primo quidem, quia magis est ingredi religionem, ut aliquis sit religiosus, quam ut sit novitius; sed ad illud prius non est necessaria susceptio habitus, sed potest aliquando fieri in proprio habitu seculari, ut expresse dicitur in c. *Constitutionem*, de Regular., in 6. Et ratio est, quia habitus non facit monachum, sed professio, c. *Porrectum*, de Regular.; ergo majori ratione poterit probatio et novitiatum fieri sine habitu religionis. Unde in c. ult. 53 dist., Gregorius dicit: *Debent in suo habitu per triennium probari*. Et in c. *Multos*, d. 54: *Probetur (inquit) prius in laico habitu constitutus*. De secundo vero etiam est dubium, quia non satis est induere habitum religionis, ut probationis annus inchoetur.

tum quia si impubes ad habitum recipiatur, non statim fit proprie novitius, nec probationis annus inchoat, ut in superioribus ostensum est; tum etiam quia, licet femina, verbi gratia, suscipiat habitum monialis, et in propria domo maneat, non poterit tempus illud in probationis anno computari statim.

2. *Circa primum.* — *Opinio est aliquorum non esse de substantia novitiatum, ut fiat in habitu regulari.* — Circa priorem punctum an-

tiqua dubitatio fuit, utrum ad proprium novitiatum, quem jus requirit, requiratur habitus religionis. Et aliquorum opinio fuit, non esse de substantia novitiatum seu probationis, ut fiat in habitu regulari, sed fieri posse in habitu proprio. Ita tenet Abbas, in c. *Super eo*, de Regular., n. 7, quem sequitur Gregor. Lopez, in lib. 3, tit. 7, p. 4, glossa ultima. Cujus fundamentum est, quia nullibi hoc præcipitur, nec ex tenore regulæ, ait Panormitanus, id percipi potest. Unde supra advertimus Basilium in suis regulis nunquam de hac re expressam fecisse mentionem, quod etiam observari potest in regula Sancti Benedicti, cap. 58, ubi agens prius de anno probationis, nullam mentionem facit habitus regularis; quin potius post professionem emissam, dicit exuendum esse professum propriis vestibus, et religionis habitu induendum; et per proprias vestes manifeste intelligit sæcularem habitum, quem servandum esse dicit, ut si religiosus inconstans fuerit, illis induatur iterum, ac emittatur; favet etiam Gregorius citatis locis.

3. *Communior sententia asserit, esse de illius substantia ut fiat in proprio habitu illius religionis.* — Nihilominus communior sententia est, de substantia probationis esse ut fiat in proprio habitu illius religionis, ad quam aliquis probatur, et consequenter novitiatum non incipere, donec quis habitum induat; ita tenet glossa, in c. *Super eo*, de Regular., et in c. ult., dist. 53, ubi etiam Turrecrem., art. 2; glossa etiam in c. *Si quis incognitus*, 27, q. 2; et habetur etiam in dict. 1. Hispaniæ, et tenet Sylvester, verb. *Religio*, 5, p. 5; et Angelus, verbo *Novitius*, n. 16. Et videtur supponi in c. *Statuimus*, de Regular., ubi Pontifex statuit ut habitus professorum sit aliquo modo distinctus ab habitu novitiorum, saltem in benedictione. Ratio etiam in multis religionibus esse potest, quia probatio novitii ordinatur, ut ipse experiatur religionis austeritatem; sed magna pars hujus austeritatis so-

let consistere in proprio habitu religionis, ergo. Quæ ratio est optima congruentia, non tamen per se est satis conveniens seclusa lege, et præsertim non probat novitiatum non posse incipere absque habitu, si alio modo novitius vere admittatur ad probationem, quia non est necesse ut novitius experiatur singulas asperitates religionis per totum annum continuum; ergo neque erit necessarium ut per totum annum experiatur asperitatem habitus, sed sufficere ut aliquoties illum

deferat. Aliquando etiam poterit ciliis, vel aliis modis majorem asperitatem experi. Maxime ergo fundatur hæc sententia in consuetudine omnium religionum, quæ hoc observare videntur, estque optima legum interpretum. Hanc igitur censeo servandam esse in hoc casu, ut dixit etiam Antonius, in dicto c. *Super eo*.

4. *Dubium speciale, et resolutio difficultatis propositæ.* — *Declaratur intentio Concilii.* — Dubitari autem hic specialiter potest an aliquid novum circa hoc statutum sit a Concilio Tridentino per illa verba, *post susceptum habitum*; videtur enim voluisse prædictam controversiam dirimere et statuere, ut sine habitu non intelligatur probationis annus inchoari. In contrarium autem est, quia verbum illud solum videtur obiter dictum; in re autem adeo gravi, in qua et diversæ sunt Doctorum sententiæ, et jura videntur varie loqui, non est verisimile voluisse Concilium obiter et quasi aliud agens rem definire, aut novum aliquid introducere; sed expressius saltem diceret, probationis annum a susceptione habitus inchoari. Unde valde mihi verosimile est, per illa verba nihil aliud voluisse Concilium dicere, quam annum esse computandum ab eo die, in quo aliquis in religionem admittitur, ut novitius. Quia vero hæc receptio ex communi consuetudine fit per collationem habitus, ideo illam significavit Concilium per illam phrasim, *post receptum habitum*. Unde si in aliqua religione esset consuetudo recipiendi ad probationem et verum novitiatum in proprio habitu sæculari, non crederem hoc esse derogatum per Concilium, ut de nostra Societate inferius dicemus. Adde insuper, quamvis religio non habeat specialem habitum novitiis, sed in sæculari habitu eos probet, nunquam tamen fieri posse quin novitius probetur in eo habitu, quem vel regula religionis præscribit, vel ejus consuetudo habet, et hoc satis est ut verba Concilii locum habeant.

5. *Ad prædictam difficultatem resolutio.* — *Resolutio difficultatis inchoandi probationem.* — *Prima sententia.* — Dubium vero est quænam ætas requiratur ad inchoandum probationis annum; nam aliqui postulant in novitio decimum quintum annum expletum, idque supponi videtur a Concilio, sess. 25, de Regul., cap. 15, cum dicit, probationis annum post susceptum habitum inchoari; duo enim in eo capite a Concilio præ-

professionem, sed de probatione, quæ fieri solebat aliquando ad primam receptionem ad novitiatum. Juxta quam expositionem potius inde colligitur, receptionem ad novitiatum solitam fuisse fieri per mutationem habitus, quia ob hanc causam videtur specialiter cautum, ut in illa priori probatione habitus non mutetur. Quia vero argumentum ibi sumptum ex professione procedere potest contra prædictam consuetudinem, vel obligationem ex illa provenientem, responderi potest primo, magis esse de substantia novitiatum induere habitum novitiorum, quam sit de substantia probationis induere habitum professorum; nam in professione hoc est quid posterius. Unde sine dubio est quid accidentarium, et supponit probationem jam factam. Quapropter, licet id omittatur, vel licite, vel sine culpa, ob urgentem necessitatem, valida erit professio; at vero respectu novitiatum susceptio habitus videtur esse primum signum talis receptionis, et ideo magis videtur esse de substantia ejus. Nihilominus non nego, ubi vel ex lege, vel ex consuetudine, vel ex dispensatione fuerit aliud signum sufficiens, habitum etiam non omnino esse de substantia probationis, seu inchoationis ejus.

6. *Resolutio secundæ difficultatis inchoandi probationem.* — Hinc ad secundam partem difficultatis dicitur, formaliter ac præcise loquendo, annum probationis incipere ab eo puncto, in quo, et ex intentione religionis, et ex consensu novitii aliquis admittitur ad talem religionem in statu novitiorum, et ut in ea probari incipiat. Patet, quia hic est veluti quidam contractus inter religionem et futurum religiosum, per quem conveniunt in sumendo experimento de se invicem in ordine ad talem finem, et tali modo, et pro tali tempore; ergo ex eo puncto, in quo talis contractus perficitur ex mutuo consensu, et tempus designatum inchoatur, incipit probationis annus; ex natura vero talis pacti consequitur necessario supponi, ut persona ipsa, quæ recipitur, sit habitus, et in ætate convenienti ad talem probationem.

7. *Dubium circa ætatem requisitam ad inchoandum novitiatum.* — *Prima sententia.* — Dubium vero est quænam ætas requiratur ad inchoandum probationis annum; nam aliqui postulant in novitio decimum quintum annum expletum, idque supponi videtur a Concilio, sess. 25, de Regul., cap. 15, cum dicit, probationis annum post susceptum habitum inchoari; duo enim in eo capite a Concilio præ-